

ІСТОРИЧНІ РОЗВІДКИ

УДК 930.253(430+437.1/.2+477):021.9(477-25)КМА

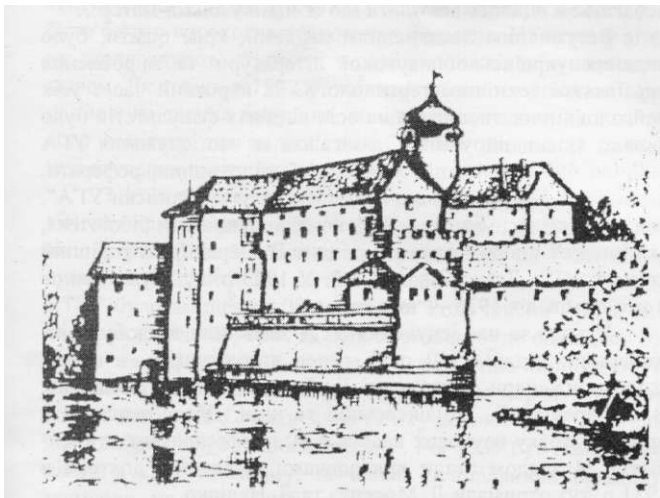

*Тетяна Ярошенко,
віце-президент та директор Наукової бібліотеки
Національного університету "Києво-Могилянська академія",
кандидат історичних наук*

До історії одного архіву: фонди Українського технічно-господарського інституту в Мюнхені — відтепер у Могилянській книгозбірні

У статті коротко представлено історію Української Господарської Академії в Подєбрадах та її правонаступника — Українського технічно-господарського інституту в Мюнхені, архіви яких тепер знаходяться у науковій бібліотеці Національного університету "Києво-Могилянська академія".

Ключові слова: Українська Господарська Академія, Український технічно-господарський інститут, вища школа, історія української еміграції.

Мал. 1. Замок в Подєбрадах, де розміщувалась УГА

21 червня 2007 р. було укладено Угоду між Українським технічно-господарським інститутом (УТГІ) у Мюнхені та Національним університетом "Києво-Могилянська академія", за якою УТГІ передає в дар до Могилянки на довічне зберігання власний архів та видання, а НаУКМА зобов'язується впорядкувати отримані матеріали та надавати доступ до цієї колекції всім бажаючим. Уже через рік ця цінна колекція славетної освітньої та наукової інституції з майже 80-літньою історією, що діяла поза межами материкової України з 1932 до грудня 2009 р., опинилась в Україні. Комунікат про припинення діяльності УТГІ було оприлюднено в липні 2009 (мал. 2).

Дійсно, українська вища школа поза кордонами України — окрема сторінка української історії. Вона виконувала складне та важливе завдання виховання національних інтелектуальних кадрів, які могли б зберегти національну традицію, продовжити розбудову української науки, освіти, культури. Першою такою українською вищою школою за кордоном був створений у Відні 1921 р. Український Вільний Університет (серед засновників якого — Союз україн-

ських журналістів і письменників, М. Грушевський, С. Дністрянський¹ та інші). Восени 1921 р. університет був переведений до Праги, де проіснував до 1939 р., а після Другої світової війни відновив діяльність у Мюнхені. УВУ пройшов різні стадії розвитку, залежно від стану еміграції, але існує і донині (хоча нещодавно й змінив адресу), а унікальні колекції та архіви, що зберігаються в цьому університеті, доступні дослідникам².

Другою за часом заснування (1922) була "Українська політехніка" — Українська господарська академія (УГА) в Подєбрадах (Чехо-Словаччина).

Після падіння УНР десятки тисяч українців, змушених покидати рідні місця, виїжджали на Захід. Інші були інтерновані і як військовополонені перебували в численних таборах. На початку 1920 р. кількість українських емігрантів у Західній Європі становила понад 100 тис. осіб. Шляхи еміграції стелились в усі країни Західної Європи, але найкоротшою і найлегшою, найсприятливішою для українських емігрантів була дорога до Чехо-Словаччини. Перший Президент республіки Т. Масарик і уряд Е. Бенеша прихильно ставилися до українських емігрантів й уможливили розвиток політичного і культурного життя українців у своїй державі. Діяльність українських емігрантів у Чехо-Словаччині 20—30-х років минулого століття — яскраве явище української культури і науки. Емігранти-українці зробили значний внесок до національної скарбниці, розвивали основні напрями україністики, знайомили світ з унікальним феноменом українства і тим самим збагачували європейську науку та культуру. В Празі 1922—1939 рр. виходило 94 українські періодичні видання, тут працювали видатні вчені Іван Пулюй, Іван Борковський, Іван Горбачевський, Дмитро Дорошенко, Софія Русова, Дмитро Донцов, Дмитро Антонович, Степан Сірополко, Дмитро Чижевський, Володимир Січинський, поети

¹ Визначний працівник, професор цивільного права в університетах Львова та Праги. Ректор Українського Вільного Університету.

² *Архів Українського Вільного Університету (Мюнхен)* : опис фондів // *Архіви України* : офіційний веб-портал Державного комітету архівів України. — Режим доступу : http://www.archives.gov.ua/ArchUkr/Munich_Kirilenko.php. — Назва з екрана.

Олександр Олесь, Євген Маланюк, Олег Кандиба (Ольжич), письменники Улас Самчук, Спиридон Черкасенко, Микола Мирський, митці В. Бутович, В. Хмелюк, Р. Лісовський, Г. Мазепа... "Прага! Символічне поняття в життєву української еміграції по Першій світовій війні і блискучий період в культурних досягненнях еміграції"³, — писав В. Маруняк у книзі про О. Бойківа, одного з речників національної ідеї у Празі та Парижі. Уряд Чехо-Словаччини підтримував фінансово і створення вищих шкіл: УГА, Вищий педагогічний інститут ім. М. Драгоманова та Студію класичного мистецтва⁴.

Засновниками Української Господарської Академії були Український громадський комітет у Празі та Спілка техніків сільського господарства у Тарнові (Польща). Своє існування УГА фактично розпочала 22 квітня 1922 р., хоча формально її статус був затверджений 16 травня 1922 р.⁵. Первісно була думка заснувати цю школу як окремих факультет УВУ, але академія все ж постала як окрема інституція і мала спочатку три факультети (агрономічно-лісовий, економічно-кооперативний та сільськогосподарсько-інженерний, разом 59 кафедр) з трирічним циклом навчання (з 1924 р. — чотирирічним). Містилася академія, головним чином, у Подєбрадському замку та готелі "Сентра". Навчання в ній було безоплатне, існував також фонд стипендій для студентів. І за своїми завданнями, і за складом УГА була українською вищою школою. У статуті читаємо: "Українська Господарська Академія... є приватна висока школа, яка має своїм завданням підготувати своїх слухачів до самостійної господарської та технічної праці, дослідної, творчої, проектної, організаційної, виконавчої та адміністративної у всіх галузях агрономії, лісівництва, технології, межової справи, гідротехніки, економіки, статистики та кооперації. Академія має підирати науковими дослідженнями та мистецькою працею розвиток наук та умінь і дбати про технічний сільськогосподарський та промисловий поступ Українського народу та цілого людства"⁶. Підпорядкована УГА була спочатку двом чехословацьким міністерствам: в адміністративно-фінансових справах — Міністерству закордонних справ, а в навчальних — Міністерству хліборобства, а з 1928 р. — лише останньому.

До першої президії академії увійшли ректор І. Шовгєнів, проректор Б. Іваницький, секретар професорської ради І. Шереметинський. В академії працювали 90 професорів та викладачів, а кількість студентів досягала в різні роки від кількох десятків до 600. Подєбради — маленьке містечко з населенням лише 8 тис. осіб, і українська громада ніяк не "розчинилась", а, навпаки, відчувалась як одна родина. До того ж, в академії зійшлися професори і студенти з різних земель України, що декілька століть була розділена. Як писав пізніше професор Василь Іванис: "Тут, власне, творилась амальгама соборних українців. Без сумніву, студіюючи різні дисципліни на одній мові, з якої глузували росіяни, люди зживалися і довідувалися, хто такі кубанці-чорноморці, гуцули, поліщуки, холмщакки, лемки, бойки, буковинці тощо. Так в Подєбрадах творився найкомпактніший всеукраїнський осередок і тут затиралися регіональні особливості. Навіть конфесійних різниць не можна було помітити..."⁷. Тож

академія була не тільки якісною вищою школою, далеко важливішим було те, що в ній творилась особлива атмосфера. Ось що писав про ці часи й Подєбради поет Євген Маланюк, який вчився на гідротехнічному відділі інженерного факультету УГА:

*Думав: прокляття, погрози, постріл і неодмінно кров,
Доля ж, як добрий старий Каліостро, зло обернула в добро.
Знову перо, книги мудрі і рідні, людські обличчя, сніг;
Тьмяні добраночі, ясні добридені та молитви весні.*

А згодом, згадуючи ці часи, й звертаючись до "подєбрадців":

*Нас оминули заздрощі і зрада,
Бо в кожному з нас, як сяєво між злуд, —
Над луком Лаби замок Подєбрада,
Креслярки гамір, молодість і труд*⁸.

У різний час при УГА існувало до півсотні наукових, громадських, культурно-просвітніх, мистецьких і спортивних організацій: Товариство українських економістів; Агрономічне товариство, Спілка українських техніків, Академічна громада, Кооперативний фонд ім. В. Доманицького, Бібліологічний гурток, "Наша хата", "Клуб Легіт українських націоналістів" та інші. У 1925 р. при УГА була заснована парафія Української Автокефальної Православної Церкви.

При записі на студії до УГА кожен студент-стипендіат давав обіцянку відпрацювати за кожен рік навчання в академії — півтора роки на рідних землях в Україні. Але лише небагатьом вдалось виконати цю обіцянку альма-матер...

Безумовним досягненням академії, крім освіти,⁴ було видання української наукової літератури та вироблення української технічної термінології. За короткий час з усіх найголовніших дисциплін на всіх відділах факультетів було видано якісні підручники, а загалом за час існування УГА вийшло 698 публікацій: монографії, підручники, реферати, розвідки, з 1927 р. почали виходити друком "Записки УГА". Від початку заснування в УГА почала працювати бібліотека, яку спершу впорядковували доцент В. Чередиїв та тодішній студент УГА Левко Биковський. У 1923 р. тут було менше 2 тис. томів, а в 1935 — вже понад 30 тис.⁹.

Усього за час існування УГА закінчили й здобули інженерний диплом 559 осіб, серед випускників — відомі згодом інженери й науковці Е. Гловінський, С. Колубаїв, В. Кучеренко, Е. Томашевський та інші. Дбала академія й про підготовку наукових кадрів, з 40 професорських стипендіатів 24 згодом стали викладачами, а ступінь доктора в 1931 р. тут отримали Л. Мосендз та Л. Неділко.

Але чехословацький уряд поступово обмежував дотації на утримання академії, тож на початку 30-х рр. XX ст. постало питання про ліквідацію УГА але ж пошуки інших способів існування.

У 1932 р. при УГА було створено Український технічно-господарський інститут позаочного (кореспондентського) навчання, коли слухачам розсилалися лекції чи підручники, а також інструкції щодо студій та завдання для практичних. Директором УТГІ став професор Б. Іваницький, а пізніше цю посаду обіймали відомий економіст Б. Мартос, професор Л. Бич, професор Л. Фролов, а з 1942 до реорганізації інституту вже в Регенсбурзі — професор С. Комарецький. Інститут перебрав на себе всю науково-педагогічну працю, фактично лишилися ті самі люди і ті самі традиції академії. УТГІ було організовано за зразком УГА; його основу становили три відділи: агрономічно-лісівничий; економічно-кооперативний; хіміко-технологічний (навчання тривало вісім семестрів). Крім того, існували різні курси (від

³ Маруняк В. Олександр Бойків — організатор українського життя у Франції. — Париж : [б. в.], 1986. — С. 17.

⁴ Історія української еміграції: навч. посіб. для вузів / ред. Б. Д. Лановик. — К. : Вища шк., 1997. — С. 279.

⁵ Наріжний С. Українська еміграція : культурна праця української еміграції між двома світовими війнами / Симон Наріжний. — Прага : Knihtisk, 1942. — С. 137.

⁶ Там само. — С. 138.

⁷ Іванис В. Національно-політичне значення Української Господарської Академії / В. Іванис // Українська господарська академія в Ч.С.Р. : 1922—1935. — Нью-Йорк, 1972. — Т. 1, — С. 12.

⁸ Маланюк Є. Поезії / Є. Маланюк. — Нью-Йорк : Наук, т-во ім. Шевченка в Америці, 1954. — С. 302.

⁹ Биковський Л. Бібліотека Української Господарської Академії : (1922—1947) / Л. Биковський. — Женева : [б. в.], 1947. — 9 с.

одного до чотирьох семестрів) для навчання широких кіл населення практичних дисциплін (пасічництво, городництво, миловаріння тощо), технікум сільськогосподарської промисловості, курси українознавства, бухгалтерії, чужих мов, журналістики, радіотехніки, практичної фотографії тощо. З 1936 р. розпочала свою діяльність Висока школа політичних наук, що утворилась фактично як підвідділ економічно-кооперативного факультету. Для потреб студентів було широко розвинене видавництво для заочного навчання (у власній друкарні — циклостил та літографічний камінь — було видано 77 підручників, серед яких, наприклад, відомі й нині "Нарис історії української преси" А. Животка, "Українська культура" Д. Антоновича, "Загальна наука права"

Л. Бича, "Основи журналізму" О. Бочковського та С. Сірополка тощо); видавались також "Вісті УТГІ" та інші журнали. УТГІ утримувався вже виключно на українські кошти, беручи невеличку платню зі своїх студентів, а також на дотації від продажу власних видань, різних пожертв та прибутків.

У 1932—1939 рр. до УТГІ було вписано тисячу студентів, а у 1940—1945 рр. їхня кількість зросла у сім разів, у період 1945—1952 рр. було прийнято на навчання (імагрикульовано) на всіх факультетах УТГІ 1290 студентів, з яких закінчили навчання з дипломами 307 (агрономи — 91, лісівники — 34, інженери-будівельники — 13, ветеринарні лікарі — 32, фармацевти — 122, хіміки — 6, економісти — 9). Тут працювали 62 професори, 45 доцентів, 91 лектор і 29 асистентів. Вони походили з різних земель України, і серед них було багато висококваліфікованих фахівців. На окрему згадку заслуговують студенти з-поміж політв'язнів польських тюрем. Як тільки в 1932 р. інститут почав оголошувати про прийом на заочне навчання, за сприяння голови Допомогового комітету для політв'язнів Степана Федька зі Львова, такі студенти також були прийняті.

З 1938 р. положення інституту "захиталось" через політичну кризу в тодішній Чехо-Словаччині, планувався навіть "переїзд" до Ужгорода чи Хуста. Утім цим планам не судилося здійснитися... У травні 1939 р. у числі 26 "Вістей УТГІ" було вміщено такий заклик: "Роля школи і роля тих, хто став в ряди її учнів, за всіх обставин буде однакова: однім — вчити, другим — вчитися..., пам'ятаючи, що здобута фахова чи загальна освіта єсть необхідною передумовою не тільки особистого життєвого успіху кожного, але й загального добра цілого нашого народу". Рік 1939 був найкритичніший в житті інституту, навчальна та видавнича діяльність завмерли, не було коштів для утримання помешкання, зарплати викладачам та персоналу. Дехто з членів Сенату почав говорити про ліквідацію УТГІ, але, на щастя, у цей час до Подєбрад завітав Президент Карпатської України о. Августин Волошин, який пожертвував 5000 чеських крон на утримання інституту. Власне ці кошти й допомогли якось пережити важкі зимові місяці, а також відновити навчання та видавничу діяльність. Така інвестиція вповні виправдалась, бо з окупованої радянською владою частини Західних українських земель багато студентів в той час опинилось в Західній Європі, де вони прагнули продовжувати навчання. Таке ж зростання відбулось і з початком війни німців з советами в 1941 р. І якщо в 1932—1939 рр. в інституті було 1003 студенти, то за наступні чотири роки (1940—1944) — понад 7 тис. осіб! Таке непередбачуване збільшення студентів вимагало неабияких зусиль, адже німці не дозволяли розширювати кількість штатних співробітників. Гестапо стежило за кожним кроком УТГІ, не минало й тижня, щоб його агенти не відвідали інститут¹⁰, хоча жодної допомоги чи інших привілеїв від німців не було.

¹⁰ Український технічно-господарський інститут : (Подєбради, Регенсбург, Мюнхен), 1932—1952. — Нью Йорк : [б. в.], 1962. — Т. 2. — С. 37.

У квітні 1945 р. з наближенням Радянської Армії інститут змушений був припинити свою діяльність у Подєбрадах. Частина персоналу з деяким майном у двох вантажних вагонах вирушила до Німеччини, залишивши, на жаль, значну частину майна, склад видань та бібліотеку. У важкій дорозі через бомбардування один вагон згорів, інший був пошкоджений. З чеського містечка Гораждьовіце до німецького Пляттлінга (150 км) група викладачів дісталась вже пішки. Майно, що залишилося в Подєбрадах, було частково розграбовано (папір, прилади, меблі), а частково "як воєнна здобич" потрапило до радянських військ: архів до найменшого папірця та всі бібліотечні фонди. Передбачалось, що шість вантажних авто з архівом та книгами потраплять до Української академії наук¹¹. Так скінчив своє існування УТГІ в Подєбрадах.

У повоєнний час у Німеччині в таборах "ДіПі", тобто таборах для переміщених осіб, опинились понад 200 тис. українців. Ще один із незбагнених і все ще малодосліджених феноменів української історії — "Планета ДіПі": у таборових умовах, на чужих землях, у чужомовному оточенні творилась могутня наукова, освітня, культурна діяльність: виходили сотні україномовних часописів та книг значними накладдами, створювались бібліотеки, наукові осередки, освітні інституції, працювали театри... Там відновив свою діяльність і УТГІ: "Як мітичний фенікс, на повоєнних згарищах в Баварії постав відроджений Інститут, відновив аудиторне навчання і 13 соток академічної молоді засіло на його шкільних лавах..."¹².

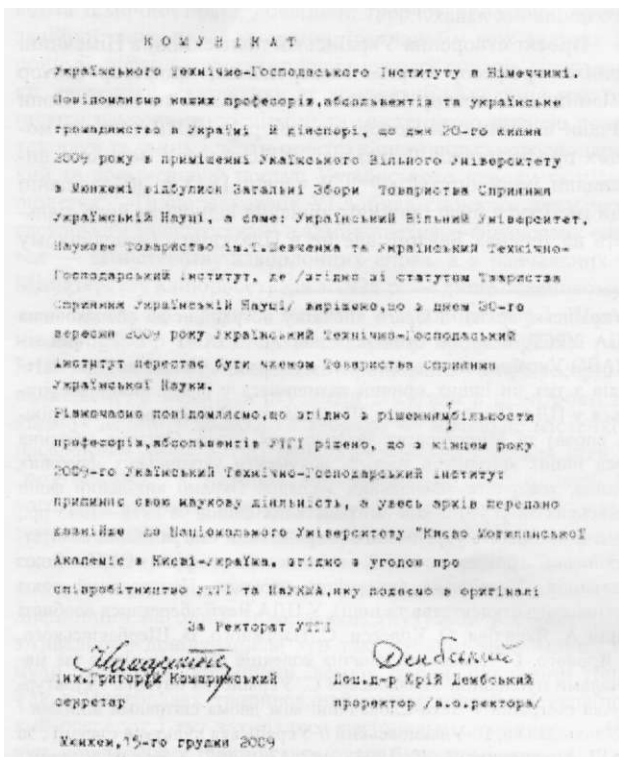
Проект створення Української політехніки в Німеччині очолили професор Сергій Комарецький, професор Віктор Доманицький, лектор Олексій Козловський та інші. "Вони вбачали в безчинній молоді по таборах "ДіПі" таланти молодих професіоналів. І їхні візії здійснилися і повністю виправдали їхній оптимізм"¹³. У червні 1945 р. на засіданні Ради інституту було прийнято рішення відновити його діяльність на теренах Баварії, але не в Пляттлінгу (невеличкому

¹¹ Українські архіви з Праги спочатку потрапили до спецховища ЦДІА УРСР, а затім були передані до ЦДАЖР УРСР (нині — ЦДАВО України), де знаходяться і посьогодні. Певна частина матеріалів з тих чи інших причин залишилася у Празі. Вони зберігаються у ЦДА Чехії у фондах III відділення (Міністерство внутрішніх справ) та Міністерства закордонних справ. Останнє зібрання серед інших матеріалів містить документи українських наукових установ, товариств, навчальних закладів. Особливо виділений фонд російських та українських емігрантських спілок за 1918—1945 рр., серед яких дев'ять українських (Український еміграційний комітет, Українська громада в ЧСР, чехословацька філія ОУН, Союз гетьманців, Українська академічна громада, Центральний союз українського студентства та інші). У ЦДА Чехії збереглися особисті фонди А. Яковліва, О. Колесси, С. Наріжного, В. Щербаківського, М. Ярового, І. Черкасенка, значна колекція фотоматеріалів (за матеріалами публікації: *Ульяновська С. Українська наукова і культурницька еміграція у Чехо-Словаччині між двома світовими війнами* / С. Ульяновська, В. Ульяновський // *Українська культура* : лекції; за ред. Д. Антоновича. — К., 1993. — С. 477—497. — Режим доступу : <http://www.izbornyk.org.ua/cultur/cult25.htm>. — Назва з екрана). Матеріали архіву УГА є в ЦДАВО України (*Списки лекторів УГА* // ЦДАВО України. — Ф. 3879, оп. 2, од. 239), ЦДІА України у м. Львові (*Списки та анкети викладачів УГА в Подєбрадах* // ЦДІА України у м. Львові. — Ф. 309, оп. 2, од. 217), а також в Інституті рукописів Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, УВАН у США.

¹² *Український технічно-господарський інститут* : (Подєбради, Регенсбург, Мюнхен), 1932—1952. — Нью Йорк : [б. в.], 1962. — Т. 2. — С. 5

¹³ *Костів К. Золотий ювілей відновлення діяльності Українського Технічно-Господарського Інституту (УТГІ) в Німеччині* / К. Костів // *Наукові записки УТГІ*. — Мюнхен, 1995. — Вип. 30. — С. 3.

містечку, де не було відповідних приміщень та бібліотеки), а в Регенсбурзі. Там вдалось за допомогою діючого тоді Українського Комітету отримати частину кімнат у приватному будинку на Ліблштрасе і розпочати роботи з відновлення інституту. Першим курсом лекцій, на видання якого потрібно було отримати спеціальний дозвіл місцевої влади, була англійська мова доцента П. Внукова, що уможливило відкриття відповідних мовних курсів, які користувались особливою популярністю. Було також дозволено розпочати серію одногодичних публічних лекцій викладачів інституту, відкрити місячні Інструкторсько-пасічні курси. А у вересні 1945 р. Сенат інституту приймає рішення: "порушити в Мюнхені питання про організацію Української політехніки, як Високої Технічно-Господарської Школи з 4-річним планом навчання". Трохи згодом вдалось дістати ще кілька приміщень вже на території табору для переміщених осіб в оселі Гангхофер-Зідлунг (де мешкало понад 7 тис. українців), і 26 листопада інститут відновив освітню діяльність. Було поновлене аудиторне (очне) навчання спочатку на трьох факультетах (агрономічно-лісовий, економічний та інженерний), трохи згодом вже в Мюнхені відкрились ще два (ветеринарно-медичний і фармацевтичний). Серед перших студентів були колишні українські військові німецьких та радянських армій, політичні в'язні, котрі вийшли з німецьких концтаборів, оstarбайтери, вивезені на примусові роботи до Німеччини, студенти, вояки УПА... Це була мова з усієї соборної України.

Мал. 2. Комунікації про припинення діяльності УТГІ

Крім аудиторного навчання, УТГІ провадив далі навчання кореспондентним шляхом (понад 1,5 тис. осіб), насамперед англійської мови та фахових курсів (шоферські, слюсарські, пасічництва, городництва, оброблення шкіри), а також так звані "матуральні" курси (для осіб, які не мали документального підтвердження про закінчену середню освіту, а таких було чимало). Почав створювати інститут і свою бібліотеку (першим бібліотекарем 18 червня 1946 р. було призначено доктора С. Приходька), відновив видавни-

чу діяльність. За період 1945—1951 рр. було випущено або перевидано 47 підручників. Виходили "Вісті УТГІ", "Наукові записки" і "Науковий бюлетень УТГІ".

Умови життя й навчання були важкими, гостро стояла проблема з аудиторіями для занять, гуртожитками, харчуванням. Особлива скрута відчувалась після валютної реформи в червні 1948 р. Майже всім студентам доводилось важко працювати, щоб платити за навчання, лише частина діставала невеличкі стипендії або ж дозвіл на оплату студій після їхнього закінчення. Ось чому в 1945—1952 рр. в УТГІ навчалось всього 1290 студентів, а одержали дипломи лише 309 (за іншими даними — 312). Після масового виїзду української еміграції на нові місця поселення (переважно до США, Канади, Південної Америки), приблизно з 1950-х років УТГІ поступово припинив аудиторне навчання (лишивши ще на якийсь час заочне), й перетворився на науково-дослідну установу, займаючись, головним чином, студіями української та світової економіки, влаштуовуючи наукові конференції та видаючи друком "Наукові записки". У 1962—1975 рр. вийшло друком 25 томів "Наукових записок" та 12 книг, серед яких такі цінні видання, як "Україна і Росія" К. Кононенка, "Гроші української держави" Б. Мартоса та Я. Зозулі, "Іван Франко і німецька література" Л. Рудницького. Після Регенсбурга на короткий час УТГІ перемістився до Ульма, Авсбурга, а пізніше — до Мюнхена. Містився інститут на Дахауерштрассе, 9, при Домі української науки (створений в 1962 р. на базі трьох інституцій: УВУ, УТГІ та НТШ).

Ось так, гортаючи сторінки архіву, ми прослідкували цілу історію славетної Української політехніки на чужині та людей, які творили цей потужний науковий та освітній осередок. Вражають обсяги безцінного матеріалу архіву: протоколи, листування, документи, свідчення, рукописи, світлин... Серед творців і оберегів зібрання довгий час був інженер Григорій Комаринський, за ініціативою якого архів і було перевезено до НАУКМА. При передачі архіву Г. Комаринський сказав, що завжди глибоко вірив, що безцінне духовне багатство колись повернеться на Батьківщину і слугуватиме благородній справі розбудови власної незалежної держави.

Лише недавно в Україні з'явилися можливості досягнути величезну спадщину української еміграції, яка поступово починає інтегруватися в загальноукраїнську науку та культуру. Всебічно оцінити її значення поки є складним завданням, з огляду на багатогранність та неможливість охопити в цілому, без детальних досліджень окремих напрямів, у тому числі діяльність вищої школи на чужині. Ми свідомі того, що творці й студенти інституту заслуговують на докладні подальші студії, і сподіваємось, що історія розвитку Академії-УТГІ буде ретельно досліджена в майбутньому. Архів у Могилянці готовий відкрити двері для таких дослідників.

В статтю кратко представлена історія Української Хозяйственной Академії в Подєбрадах та її правонаступника — Українського технічно-хозяйственного інституту в Мюнхені, архіви котрих тепер знаходяться в научній бібліотеці Національного університету "Києво-Могилянська академія".

The article briefly presents the history of Ukrainian Academy of Business in Podebrady and its successor — Ukrainian technical and economic institute in Munich, which archives are in the Science Library of National University of Kyiv-Mohyla Academy now.

Матеріал надійшов у редакцію 12 липня 2010 року